

www.humak.fi

Opinnäytetyö
Eläinten oikeudet ja hyvinvointi
perusopetuksessa

Toiminnalliset menetelmät opetuksen tukena

Emmi Samsten

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
(210 op)

4/2020

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi

Tekijät: Emmi Samsten
Opinnäytetyön nimi: Eläinten oikeudet ja hyvinvointi perusopetuksessa
Sivumäärä: 34 ja 6 liitesivua
Työn ohjaaja: Jenny Honka
Työn tilaaja(t): SEY Suomen eläinsuojelu ry/Ksenia Peltovuori

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa eläinten oikeuksien ja hyvinvoinnin näkyvyyttä alakoulujen, erityisesti 1.-3. luokkalaisten opetuksessa ja luoda kehitysehdotukset toiminnallisen opetusmateriaalin tuottamiseen. Opinnäytetyön tarkoituksena on edistää SEY Suomen eläinsuojelu ry:n toimintaa ja periaatteita tukeamalla opettajia eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelemisessa kouluympäristössä toiminnallisten menetelmien avulla.

Suomen eläinsuojelu ry (SEY) on yksi Suomen suurimmista sekä aktiivisimmista eläinsuojelutyötä tekevistä kolmannen sektorin toimijoista. Järjestön tavoitteena on edistää eläinten oikeuksia sekä hyvinvointia kokonaisvaltaisesti sekä toimia eläinten hyvinvoinnin asiantuntijana. SEY myös tuottaa itse oppimateriaalia kouluihin, sekä järjestää Eläinten viikko-nimistä teemaviikkoa.

Tämän opinnäytetyön aineisto kerättiin verkkokyselyllä, sekä yksilöhaastatteluilla. Verkkokysely sekä haastattelut oli suunnattu pääsääntöisesti alakoulujen 1.-3. luokan opettajille.

Kyselystä ja haastattelusta saadut tulokset käsiteltiin teemoittain. Aineiston vastauksista voidaan päätellä, että keskustelu eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista on lisääntynyt viimeaikoina ja opettajat kaipaavat toiminnallista opetusmateriaalia eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelemisen tueksi perusopetukseen.

Tämän opinnäytetyön tuotoksena syntyi kehittämissuositukset SEY Suomen eläinsuojelu ry:lle toiminnallisen opetusmateriaalin tehokkaampaan tuottamiseen. Mitä asioita tulee ottaa huomioon, jotta tuotettu materiaali palvelisi tarkoitustaan ja tulisi myös konkreettisesti käyttöön.

Asiasanat: Eläinten oikeudet, eläinten hyvinvointi, alakoulu, opetus, tuki, oppimateriaali

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Name of the Degree Programme

Author: Emmi Samsten
Title: Animal rights and welfare in elementary education
Number of Pages: 34 and 6 attachment pages
Supervisor: Jenny Honka
Subscriber(s): SEY Suomen eläinsuojelu ry / Ksenia Peltovuori

The purpose of this thesis is to find out how animal rights and welfare can be seen in elementary education and what kind of support the teachers need to increase the discussion about animal rights and welfare in schools.

The subscriber of this thesis is SEY Suomen eläinsuojelu ry, an organisation that is focused in animal welfare in Finland. SEY is the biggest and most influential animal welfare group and animal protection expert in Finland. They act for all animals and the organization is active in all of Finland. (SEY, 2020)

The methods used in this thesis are survey and exploratory interviews. The survey and the interviews were targeted to elementary school teachers, mainly to those who work with 1.-3. graders.

All results were analysed together and categorised in themes. The result suggests, that the conversation regarding animal rights and welfare has increased among elementary pupils around Finland in last few years. There is a need for new learning material that supports teaching and helps them to talk about animal rights and welfare in elementary schools.

As a product of this thesis is a guideline to SEY Suomen eläinsuojelu ry, that helps them in developing effective learning material to elementary schools. Tips on how to make sure that teachers around Finland are aware of the existence of the material and that the developed learning material is used in schools.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	5
2	SEY- SUOMEN ELÄINSUOJELU RY	7
3	TARVE	8
3.1	Tilaajan tarve	8
3.2	yhteiskunnallinen tarve	8
4	TIETOPERUSTA.....	10
4.1	Eläinten hyvinvointi Suomessa.....	10
4.2	Eläinsuojelulaki.....	11
4.3	Eläinten oikeudet ja hyvinvointi perusopetuksen opetussuunnitelmassa.....	12
4.4	Lapsen älyllinen ja moraalinen kasvu oppimisen perustana.....	13
4.5	Toiminnallisten menetelmien rooli perusopetuksessa.....	14
5	TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTON ANALYSOINTI.....	16
5.1	Verkkokysely.....	16
5.2	Haastattelut.....	17
5.3	Aineiston analysointi.....	19
5.4	Havainnointi aineiston analysoinnin tukena	20
6	TULOKSET.....	22
6.1	Keskustelu eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista on lisääntynyt.....	22
6.2	Eläinten oikeudet ja hyvinvointi opetusmateriaaleissa.....	24
6.3	Toiminnalliset menetelmät opetuksen tukena.....	26
6.4	Ikätason ja taustan huomioiminen opetusmateriaalia kehitettäessä.....	28
7	YHTEENVETO.....	29
7.1	Johtopäätökset.....	29
7.2	Kehitysehdotukset.....	30
7.3	Lopuksi.....	33
	LÄHTEET.....	34
	HAASTATTELUT.....	36
	LIITTEET.....	37

1 JOHDANTO

Tietoisuus eläinten oikeuksiin hyvinvointiin liittyvistä asioista auttaa ymmärtämään niitä ja mahdollistaa vapauden valita ja toimia eettisesti. Peruskouluikäisinä olemme herkimpiä oppimaan. Tarkkailemme ja opiskelemme maailmaa avoimin mielin ja siksi on tärkeää, että eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista puhutaan jo varhaiskasvatuksessa sekä peruskoulussa. Jo koetut sekä havaitut asiat saattavat vaikuttaa yksilön asenteisiin ja siksi on tärkeää tuoda esiin myös faktoja. (SEY 2016)

Eläimistä käydyin kansallisen keskustelun on huomattu lisääntyneen viime vuosina. Lehtien mielipidepalstoilla ollaan huolissaan eläinten hyvinvoinnin valvonnasta, lainsäädännön rikkomuksista sekä hyvinvoinnin mittaamisesta. Tehotuotannosta keskustellaan aktiivisesti ja eläimiin kohdistuva etiikka on otettu puheenaiheeksi yhä useammin. (Eläinten hyvinvointi keskus 2016)

Eläinten oikeudet ja hyvinvointi otettiin osaksi opetussuunnitelmaa vuonna 2016. Aikaisemmin eläinten oikeuksia ja hyvinvointia on sivuttu vain lemmikkieläinten osalta, mutta nyt se sisältyy neljän eri oppiaineen opetussuunnitelmaan (Kasurinen 2015). Eläinten oikeudet ja hyvinvointi mainitaan perusopetuksen uusimmassa opetussuunnitelmassa evankelisluterilaisen uskonnon, elämänkatsomustiedon, biologian ja ympäristöopin kohdalla. Esimerkiksi ympäristöopin opetussuunnitelmaan sisältyy luonnonvarojen kestävä käytön periaatteiden ja eläinten hyvinvoinnin pohtiminen. (Nissilä 2019)

Opetussuunnitelmassa eläinten oikeuksista hyvinvoinnista keskusteluun on luotu raamit ja kouluympäristön olisi tarkoitus luoda puolueeton sekä turvallinen paikka aiheesta keskustelemiseen. Opinnäytetyöni tarkoituksena on havainnoida sitä, kuinka tämä konkreettisesti näkyy koulumaailmassa, vaikuttavatko henkilökohtaiset näkemykset jo koetusta ja havaitusta asenteisiin ja onko tarjolla tarpeeksi selkeää tai kohdennettua materiaalia, jotta siihen perehtymättömätkin osaavat aiheesta keskustella.

Kyselystä sekä haastatteluista saamani tiedon perusteella teen SEY Suomen eläinsuojelu ry:lle kehitysehdotukset toiminnallisen opetusmateriaalin tuottamiseen. Kohdennetun ja osallistavan opetusmateriaalin toivotaan lisäävän opettajien valmiutta ottaa eläinten oikeudet ja hyvinvointi osaksi koulun arkea. Sen tarkoituksena on aktivoida sekä opettajia että oppilaita keskusteluille ja lisätä kiinnostusta eläinten oikeuksista ja hyvinvointia kohtaan. Parhaimmillaan se muuttaa asenteita ja lisää tietoisuutta.

Opinnäytetyössäni kehitän SEY Suomen eläinsuojelu ry:n toimintaa seuraavien tutkimuskysymysten avulla:

Miten eläinten oikeudet ja hyvinvointi näkyy 1. –3. luokka-asteen opetuksessa?

Millaista toiminnallista materiaalia opettajat kaipaavat eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelemisen tueksi alakouluissa?

Käytän tutkimusmenetelminä verkkokyselyä sekä haastattelua, joiden avulla saan tehokkaasti kerättyä tarvittavaa aineistoa.

Alkuun esittelen tilaajani SEY Suomen eläinsuojelu ry:n toimintaa ja kerron tilaajani tarpeesta opinnäytetyölleni. Tämän jälkeen avaan opinnäytetyöni tietoperustaa ja pohdin seuraavia kysymyksiä: Miksi on tärkeää tukea opetushenkilöstöä eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelmissa opetuksessa ja mikä on toiminnallisten menetelmien rooli opetuksen tukena. Kerron tarkemmin valitsemistani menetelmistä ja siitä miksi päädyin kyseisiin menetelmiin. Analysoin kyselystä saamani tulokset ja esittelen niiden pohjalta tekemäni havainnot kehittämisen tarpeesta sekä kehittämisehdotukseni. Lopuksi kerron kuinka tuotostani voidaan hyödyntää sekä kehittää jatkossa.

2 SEY SUOMEN ELÄINSUOJELU RY

Tässä luvussa esittelen tilaajani SEY Suomen eläinsuojelu ry:n toimintaa.

SEY Suomen eläinsuojelu ry (SEY) on Helsingistä käsin toimiva eläinten oikeuksiin ja hyvinvointiin kokonaisvaltaisesti keskittyvä eläinsuojelujärjestö sekä eläinsuojelun asiantuntija. Sen toimialaan kuuluvat kaikki eläimet ja liiton toiminta kattaa koko maan. SEY:lla on noin 40 jäsenyhdistystä ympäri Suomea. Lisäksi sen alla toimii noin 85 eläinsuojeluneuvojaa, joiden tehtävänä on valvoa, opastaa sekä auttaa kansalaisia eläinten suojeluun liittyvissä asioissa. (SEY 2019)

SEY pyrkii toiminnallaan vaikuttamaan eläimiä koskevaan lainsäädäntöön, päätöksentekoon sekä yleiseen mielipiteeseen eläinten oikeuksiin ja hyvinvointiin liittyen (SEY 2019).

SEYn toiminta tähtää siihen, että eläimet voivat hyvin yhteiskunnassamme. SEY auttaa aktiivisesti tällä hetkellä hätää kärsiviä eläimiä monin eri tavoin. Sen tavoitteena on, että kaikkia eläimiä kunnioitetaan tuntevina ja kokevina yksilöinä ja ihmisten hoidossa olevat eläimet elävät laadukkaan elämän. Toiminnallaan SEY pyrkii erityisesti ongelmien ennalta ehkäisyyn. (SEY 2019)

SEYn tavoitteena on, että eläinten hyvinvoinnin peruspilareina ovat seuraavat kolme oikeutta: oikeus hyvään kohteluun sekä positiivisiin tuntemuksiin ja kokemuksiin, oikeus lajinmukaiseen käyttäytymiseen ja sen mahdollistavaan elinympäristöön sekä oikeus hyvään oloon, terveyteen ja toimintakykyyn. (SEY 2019)

3 TARVE

Tässä kappaleessa kerron ensin tilaajan tarpeesta opinnäytetyölleni, jonka jälkeen avaan opinnäytetyöni tarvetta yhteiskunnallisella tasolla ja kuinka se tukee tämän hetkistä opetussuunnitelmaa.

3.1 Tilaajan tarve

Päätös opinnäytetyöni aiheesta syntyi tilaajani tarpeesta kehittää omaa toimintaansa alakouluissa. Laaja-alaisena eläinten hyvinvoinnin edustajana SEY halusi saada selvityksen siitä, kuinka vuonna 2016 opetussuunnitelmaan lisätty osio eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista näkyy alakoulun opetuksessa. He tuottavat itse opetusmateriaalia sekä Eläinten viikko -teemaviikkoa peruskouluille. Selvitys opetusmateriaalien käytöstä sekä tarpeellisuudesta on yhdistyksen tavoitteiden kannalta hyödyllinen, jotta he voivat tuottaa ikätasolle sopivaa toiminnallista opetusmateriaalia.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kerätä kattavaa tietoa siitä, tarvitsevatko opettajat tukea eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelemiseen opetuksessa, jos tarvitsevat niin millaista tukea opettajat kaipaavat ja onko tarvetta esimerkiksi opetushenkilöstölle järjestettäviin koulutuksiin tai kaivataanko opetuksen tueksi erilaisia toiminnallisia tai muulla tavalla oppilaita osallistavia harjoitteita. On myös tärkeää selvittää, keskustellaanko aiheesta kohderyhmälle sopivalla termistöllä, jolloin tiedon ymmärtäminen ja sisäistäminen on helpompaa ja tehokkaampaa.

3.2 Yhteiskunnallinen tarve

”Tuotantoeläinten hyvinvoinnin ja seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnat sekä uusimpana tieteellisiin tai opetustarkoituksiin käytettävien eläinten suojelun neuvottelukunta ovat laatineet määritelmän eläinten hyvinvoinnille. Määritelmän ensimmäinen lause kuuluu: Hyvinvointi on eläimen kokemus sen omasta psyykkisestä ja fyysisestä olotilasta.” (EHK 2016)

Yhtenä isona ongelmana nähdään se, kuinka lapsille suunnatuissa kirjoissa sekä opetusmateriaalissa ruuantuotanto sekä yleisesti eläinten oikeudet ja hyvinvointi kuvataan. Kirjoissa nähdään kuvia hymyilevistä maatilan isännistä, jotka ruokkivat onnellisen näköisesti laitumella märehäviä ja vasikoita imettäviä lehmiään. Usein kirjoissa nähdyt tai muodostetut kuvat ruuan tuotannosta eivät vastaa todellisuutta. Tällainen materiaali johdattelee ajattelemaan tietyllä tapaa ja muokkaa ajattelutapaamme ruuantuotantoa kohtaan.

Mielikuvat ohjaavat kaikkea toimintaamme, arvoja sekä mielipiteitä. Todenmukainen lapsille suunnattu materiaali aiheeseen liittyen tukee lapsen oikeutta omien eettisten valintojen tekoon. Lapsilla on oikeus saada tietää, millaiset vaikutukset heidän tekemillään valinnoilla on maapalloon, sen asukkaisiin sekä ympäristöön. Asioista on myös tärkeää keskustella ikäluokkaan suhteutetulla tasolla, jotta jokainen voi ymmärtää kuulemansa ilman että se luo turhaa stressiä. (Riihinen 2019)

Vaikka eettisistä asioista keskustelemista lasten kanssa pidetään epäsopivana aiheena, niin lapset usein itse ottavat ne puheeksi ja haluavat keskustella niistä. Lapset ovat halukkaita ja kiinnostuneita puhumaan eläimiin ja lajien välisiin suhteisiin liittyvistä eettisistä kysymyksistä. Perusopetus ei kuitenkaan käsittele aiheita todenmukaisesti. Kouluympäristössä pyritään jopa piilottamaan eläinten oikeuksiin sekä ruuantuotantoon liittyviä eettisiä epäkohtia. Ajanpuute, sekä opetukselle suunnitellut raamit vaikeuttavat aiheen käsittelyä perusopetuksessa ja osittain estävät lasten aloitteesta käytävän keskustelun. (Riihinen 2019)

Opinnäytetyöni tarkoituksena on puuttua yllämainittuihin epäkohtiin ja havainnoida ongelmien vaikutuksista eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelemiseen perusopetuksessa. Havaintojeni perusteella pyrin kehittämään toiminnallista materiaalia, joka mahdollisesti helpottaisi eettisten asioiden puheeksi ottamista lasten kanssa. Ikäryhmälle suunnattu oikeanlainen materiaali tukee lapsen eettistä kasvua sekä valinnan vapautta. Opetushenkilöstölle suunnatussa kyselyssä ilmenneet kehityskohteet tulevat suoraan ruohonjuuritasolta, eli heiltä, jotka käytännössä hoitavat eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelemisen toteutumista kouluympäristössä. Täten keräämäni tieto sekä kyselyn avulla tekemäni havainnot ja päätelmät tukevat tämän hetkistä opetussuunnitelmaa.

4 TIETOPERUSTA

Tässä luvussa avaan tietoperustaani. Mitä eläinten hyvinvointi Suomessa on. Miten eläinten oikeudet on määritelty eläinsuojelulaissa, jonka pohjalta eläinten hyvinvoinnista ja oikeuksista toteutuvaa opetusta suunnitellaan. Miten nykyisessä opetussuunnitelmassa on otettu huomioon lapsen moraalinen kasvu ja miksi on tärkeää lapsen oman identiteetin kannalta keskustella eläimiin ja luontoon liittyvästä etiikasta. Avaan myös sitä, miksi valitsin kehityskohteekseni toiminnalliset menetelmät ja mikä on niiden merkitys lapsen oppimisen tukena.

4.1 Eläinten hyvinvointi Suomessa

Eläinten hyvinvointikeskus (EHK) on määritellyt lemmikki- ja tuotantoeläinten hyvinvoinnin seuraavasti. Eläimillä on oikeus hyvään kohteluun ja positiivisiin kokemuksiin. Eläimiä tulee kohdella yksilöllisesti ja heillä tulee olla motivoitunut ja osaava hoitaja. Eläinten kouluttamisen on tapahduttava väkivallattomasti ja se ei saa tuottaa eläimille kipua tai kärsimystä. (EHK 2020) Eläimelle järjestetyn toiminnan tulee olla lajityypillistä, jolloin se tukee eläimen hyvinvointia (Kivelä, Lahtinen, Uotila 2014. 28-29).

Lajityypillistä käyttäytymistä voidaan tukea tarjoamalla eläimelle riittävä tila, jonka se tarvitsee lajityypilliseen käyttäytymiseen. Mukava ja turvallinen elinympäristö sekä lajitovereiden seura sosiaalisille lajeille on myös hyvinvoinnin elinehto. Eläimille tulee kuitenkin tarvittaessa antaa mahdollisuus myös välttää ihmisten tai toisten eläinten seuraa. Ympäristön tulee olla virikkeellinen ja tarjota mahdollisuuksia sen tutkimiseen ja muokkaamiseen. (EHK 2020)

Lemmikkieläimiksi tuotettavilla ja kasvatettavilla eläimillä on oikeus olla riittävän pitkään emonsa hoivissa (EHK 2020). Ja tästä syystä esimerkiksi koiran- ja kissanpennuilla on tietyt luovutusiät niiden myynnissä. Jos poikanen viedään liian aikaisin pois emoltaan, se saattaa vaikuttaa negatiivisesti sen kasvuun ja kehitykseen.

Eläimillä on oikeus hyvään terveyteen sekä toimintakykyyn. Eläimien fyysisestä ja psyykkisestä terveydestä tulee huolehtia. Hyvä fyysinen kunto tukee eläimen hyvinvointia ja mahdollistaa lajityypillisen käyttäytymisen. Eläimen ei tarvitse sietää kipua ja sen tulee saada tarvittaessa hoitoa. (EHK 2020)

Eläimellä on oikeus puhtaaseen veteen ja oikeanlaiseen ruokavalioon. Lisäksi eläimellä on oikeus tuskattomaan kuolemaan. (EHK 2020)

Ihmiset käyttävät eläimiä laajasti omissa elintavoissaan. Eläimiä hyödynnetään ruuantuotannossa, vaateteollisuudessa ja kulttuurissa. Harvoin kuitenkin puhutaan tuotannon tuomista ongelmista, jotta taloudellinen hyöty ei horju. (Tuomivaara 2008. 7-8) On tärkeää tiedostaa eläinten kokemukseen sekä hyvinvoinnin edistämiseen liittyviä asioita, jotta eläinsuojelulaissa määritetyt oikeudet toteutuvat.

4.2 Eläinsuojelulaki

Suomessa eläinten oikeuksille on olemassa eläinsuojelulaki, jonka mukaan eläinten oikeudet määritellään. Sen avulla voidaan taata niin tuotantoeläimille, kuin lemmikkieläimille ja luonnonvaraisille eläimille mahdollisimman hyvät elinolosuhteet.

Lain tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta sekä edistää eläinten hyvää kohtelua ja elinolosuhteita.

Eläimiä on kohdeltava hyvin eikä niille saa aiheuttaa tarpeetonta kärsimystä. Tarpeetoman kivun ja tuskan tuottaminen eläimille on kielletty. Lisäksi eläintenpidossa on edistettävä eläinten terveyden ylläpitämistä sekä otettava huomioon eläinten fysiologiset tarpeet ja käyttäytymistarpeet. (Eläinsuojelulaki 247/1996, 3§)

Lisäksi lain tarkoituksena on luoda tietynlaiset toimintamallit sekä raamit, jotka pohjautuvat tutkimustuloksiin. Näin pyritään varmistamaan se, että eläimet saavat mahdollisimman humaania kohtelua ja välttyvät pelon sekä kivun tunneelta. Laki myös suojelee tuotantoeläimiä sekä puuttuu eläinjalostukseen ja geenitekniikkaan. (Eläinsuojelulaki 247/1996, 8§)

Eläimet ovat tärkeä osa luontoa ja elämän kiertokulkua. On tärkeää oppia ymmärtämään eläinten merkitys luonnolle, ihmisille ja ympäröivälle maailmalle. Suomen laissa on luotu tietyt edellytykset eläinten oikeuksille ja hyvinvoinnille ja ymmärtämällä luonnon moninaisuutta pystyy parhaiten toimimaan näiden lakien mukaisesti ja samalla valvomaan niiden toteutumista itse.

”Ihminen käyttää eläimiä hyväkseen, joten vastuu eläinten hyvinvoinnista kuuluu meille kaikille. Eläimet ovat tuntevia olentoja, joiden hyvinvointi ihmisten tulee huomioida kaikessa toiminnassaan” (Lissabonin sopimus 2007).

On jokaisen tehtävä pohtia omia toimintojaan sekä päivittäisiä valintojaan. Kuinka ne vaikuttavat eläinten oikeuksiin ja hyvinvointiin ja miten voisi omilla toimillaan tukea eläinten oikeuksien ja hyvinvoinnin toteutumista yhteiskunnassa.

Eläinten hyvinvointia voidaan edistää myös tuottamalla niille mielihyvää, esimerkiksi erilaisten virikkeiden avulla tai parantamalla elinolosuhteita. Cambridgen julistuksen (2012) mukaan ihminen

ei ole ainoa tietoinen laji, vaan myös nisäkkäät, linnut ja monet muut eläimet omaavat neurologisten ominaisuuksiensa vuoksi kyvyn erilaisiin tuntemuksiin ja kokemuksiin. (EHK 2016) Tämä fakta olisi hyvä tunnistaa, jotta voidaan luoda mahdollisimman hyvät puitteet eläinten oikeuksien ja hyvinvoinnin toteutumiseksi.

4.3 Eläinten oikeudet ja hyvinvointi perusopetuksen opetussuunnitelmassa

Koska kiinnostuksen eläinten oikeuksia ja hyvinvointia kohtaan on huomattu lisääntyneen viime vuosina, aiheesta keskustelemisen tarve huomattiin myös päättäjätasolla. Siksi vuoden 2016 opetussuunnitelman muutokseen lisättiin kohta eläinten oikeuksia, hyvää kohtelua ja etiikkaa koskevista aiheista. (Opetushallitus 2014)

Vuonna 2016 uudistetussa opetussuunnitelmassa todetaan, että eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista tulisi keskustella alakouluissa ympäristötiedon, evankelisluterilaisen uskonnon sekä elämänkatsomustiedon opetuksessa (Opetushallitus 2014).

Opetussuunnitelmassa korostetaan sitä, että opetuksen tulee tukea lapsen oman identiteetin kasvua. Lapselle luodaan puitteet, jossa se voi turvallisessa ympäristössä oppia arvostamaan itseään ja omaa toimintaansa. Lasta kannustetaan kestävään elämäntapaan, tarjotaan mahdollisuus tulla kuulluksi sekä nähdyksi. Ikätasolle sopivien ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien avulla pyritään lisäämään uteliaisuutta ja kiinnostusta ympäröivää maailmaa ja sen ilmiöitä kohtaan sekä vahvistetaan taitoa ymmärtää, sanoittaa ja kuvailla ympäristöä. Oppilaita rohkaistaan myös kyseenalaistamaan havaitsemiaan asioita ja huomaamaan, että tieto voi olla joskus ristiriitaista ja epäselvää. (Opetushallitus 2016)

Ympäristöopin kohdalla opetussuunnitelmassa listataan mm. seuraavia asioita: opetus tukee oppilaan ympäristösuhteen rakentumista, maailmankuvan kehittymistä sekä kasvua ihmisenä. Se myös korostaa oppilaan ymmärrystä luontoa sekä rakennettua ympäristöä kohtaan. Sen tehtävänä on herättää kriittiseen ajatteluun ja tukea ekologisuuksi sekä kestävästä kehitystä. (Opetushallitus 2016)

Evankelisluterilaisen uskonnon kohdalla opetussuunnitelmassa ohjataan keskustelemaan elämän kunnioittamisesta. Rohkaistaan eettiseen ajatteluun niin oman, kuin muidenkin uskontojen kannalta ja tuetaan omaa eettistä ajattelua. Opetus antaa oppilaille eväät oman identiteetin, elämänkatsomuksen sekä maailmankatsomuksen kehittämiseen. (Opetushallitus 2016)

Elämänkatsomustiedon opetuksessa tavoitteena on tutustua luontoon, tutkia erilaisia elämänmuotoja ja elämän rajallisuutta. Lisäksi tutkitaan omaa lähiympäristöä ja pohditaan oman toiminnan ja

omien valintojen vaikutuksia siihen. Lisäksi pyritään etsimään luontoon liittyviä merkityksellisiä kokemuksia. (opetushallitus 2016)

Kouluikäisen lapsen kriittisen kasvu- ja oppimisvaiheen kannalta olisi hyödyllistä, että kouluissa keskustellaan eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista. Kun lapsen tietoisuus kasvaa, hän alkaa hahmottaa ympäröivää maailmaa, eläimiä ja luontoa sekä niiden arvoa elävälle elämälle.

Tiedon lisääntyessä lapsi voi itse tehdä omia johtopäätöksiään oikeasta ja väärästä ja näin ollen toimia niiden mukaisesti. Tämä tukee lapsen oman identiteetin kasvua ja mahdollistaa valinnanvapauden.

Eläimet käytännön opetuksessa

Eläinten pedagogisia hyötyjä on tutkittu paljon. Esimerkiksi opetuksessa on otettu käyttöön hoi-toeläimiä, joiden ylläpitäminen on kuulunut osaksi opetusta. Eläinten avulla on voitu tarkkailla oman toiminnan vaikutusta eläimen hyvinvointiin. (Yle 2019) Tuomalla eläimet lähemmäs ja tutki-malla konkreettisesti niiden elintapoja, voidaan ymmärtää paremmin myös niiden elinolojen mer-kitystä. Esimerkiksi ”matofarmin” avulla voidaan tuoda lapset lähemmäs luontoa ja he voivat nähdä toimintansa vaikutukset ja näin ollen ymmärtää niitä paremmin.

Eläinten ylläpidon vaikutuksia on mitattu fyysisesti esimerkiksi verenpainetta mittaamalla, mutta sen ongelmana nähdään ”aikuisten näkökulmasta” toteutettu tutkimus, jossa ei syvennytä aidosti lasten näkökulmiin. Tutkijat toivovat kouluilta aikaa ja tilaa herkkien ja vaikeiden asioiden käsitte-lyyn. Valmiina tuotetun etiikkaa pohtivan materiaalin tai etiikkaohjeiden sijaan tulisi vaalia ja vil-jellä lasten tilannekohtaista herkkyyttä. On kaikkien etu, että lapset ymmärtävät monilajisuuden merkityksen ja sen voi ottaa osaksi lähes mitä tahansa opetussisältöä. (Yle 2019)

4.4 Lapsen älyllinen ja moraalinen kasvu oppimisen perustana

”Keskilapsuus eli ikävuodet 7-11 on tärkeä kehityksellinen vaihe, jossa fyysinen kasvu, motorinen kehitys ja aivojen kypsyminen mahdollistavat monien uusien taitojen kehittymisen, tiedon lisään-tyksen sekä itsenäisemmän toiminnan” (Turku 2020).

Lapsen ajattelutaidot, johdonmukainen ajattelu ja älyllinen päättely kehittyvät koko lapsen koulu-ajan. Itse nähty, koettu ja tunnettu asia on helpoin ymmärtää ja omien kokemusten avulla lapsi pystyy tekemään joitain yleisiä päätelmiä. Lapsen kehitykselle on ominaista se, että hän haluaa ja-kaa ajatuksiaan ja pohtia asioita yhdessä vanhemman, vanhempien sisarusten tai vaikka opettajan

kanssa. Ajattelu on konkreettista, siksi lapselle saattaa olla vaikeaa ymmärtää esimerkiksi ironiaa, huumoria tai abstrakteja merkityksiä. (MLL 2017) On kuitenkin tärkeää treenata näitä taitoja, jotta oma persoona, huumori ja ajattelu pääsevät kehittymään.

Oppiessaan lapsen empatiakyky kehittyy ja hän oppii tunnistamaan myös muiden tunteita ja tarpeita. Empatiakyky näkyy mm. hoivaamisena, jolloin esimerkiksi lemmikkieläimet ja niistä huolehtiminen alkavat kiinnostaa. (Riihinen 2019)

Myös omien persoonallisten ominaisuuksien sekä kykyjen tunnistaminen helpottuu ja näin ollen lapsi pystyy tunnistamaan omia moraalisia sekä eettisiä toiveitaan herkemmin. Kouluikäisellä lapsella on jo melko hyvä kuva oikeasta ja väärästä. Hän osaa ottaa huomioon teon tarkoituksen, arvioidessaan teon pahuutta. (MLL 2017)

Opettajan rooli lapsen älyllisessä ja moraalisisessa kasvussa on suuri. Ensimmäisinä kouluvuosina opettaja on vanhempien lisäksi suurin informaation lähde. Lapsi kokee opettajan tärkeäksi auktoriteetiksi. Usein motivaationa oppimiselle toimii halu olla mieliksi tärkeille aikuisille. (MLL 2017)

On tärkeää, että kriittisessä kasvun vaiheessa opettajalla on oikeanlaiset työkalut lapsen persoonan sekä empatiankyvyn tukemista varten. Kertomalla faktoja eläinten oikeuksista sekä hyvinvoinnista, tuetaan lapsen valinnanvapautta ja tämä antaa mahdollisuuden vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin. Jos eläinten kohtaamasta kaltoinkohtelusta ja sen tuomista seurauksista ei keskustella, ei lapsella ole tällöin selkeää kuvaa tilanteesta.

4.5 Toiminnallisten menetelmien rooli perusopetuksessa

Vuonna 2014 uudistetussa opetussuunnitelmassa puhutaan aktiivisesta oppimisesta, jossa lapsi oppii itse tekemällä ja toimimalla. Pelit, leikit, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja toiminnalliset oppimismenetelmät tuottavat iloa ja tukevat lapsen luovaa ajattelua. Toiminnallisuus myös vahvistaa motivaatiota. Opetussuunnitelman mukaan toiminnallisia oppimismenetelmiä tulisi käyttää aktiivisesti kaikilla luokka-asteilla ja samalla se velvoittaa opettajia käyttämään toiminnallisuutta opetuksessaan. (Savolainen 2018) Opetuksessa tulee korostaa vuorovaikutusta ja antaa tilaa kokeilemiseen, tutkimiseen, toimintaan ja leikkiin (Opetushallitus 2016).

Lapsilähtöisessä pedagogiikassa otetaan huomioon lapselle ominaisin tapa oppia. Koska kouluikäinen lapsi oppii parhaiten itse näkemällä ja kokemalla, on luonnollista käyttää opetuksessa toiminnallisia menetelmiä. (Savolainen 2018) Näin he pääsevät itse tutkimaan ja havainnoimaan opetusta ja tekemään omia johtopäätöksiä. On kuitenkin tärkeää ottaa huomioon ikätasot, jotta lapsi ymmärtää käsitellyn asian mahdollisimman helposti.

Toiminnallisuus usein mielletään ainoastaan liikunnallisuuteen, mutta sillä tarkoitetaan myös ajattelua tukevaa toimintaa, kuten erilaiset pelit, leikit, draama sekä taidekasvatus. Kun oppimisen tueksi otetaan toiminnallisia menetelmiä, se mahdollistaa kaikkien aistien kokonaisvaltaisen käytön. Tämä tukee lapsen vuorovaikutusta, herättää keskustelemaan ja havainnoimaan asioita toisten oppilaiden kanssa. (Savolainen 2018)

Opettajat saattavat kokea toiminnallisten menetelmien käyttämisen haastavaksi, sillä töitä on paljon ja toiminnallisen opetuksen luominen ilman valmista materiaalia vie aikaa (Savolainen 2018). Tästä syystä valmiiksi tuotettu, helposti saatavilla oleva opetusmateriaali tukee opetustyötä ja saattaa jopa lisätä toiminnallisuutta opetuksessa.

Toiminnallisten menetelmien käyttö opetuksessa vaihtelee opettajan omien vahvuuksien sekä kiinnostuksen kohteiden mukaisesti. Siksi on tärkeää, että tarjolla on monipuolista ja vaihtelevaa opetusmateriaalia, jota jokainen voi hyödyntää haluamallaan tavalla. (Savolainen 2018)

5 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTON ANALYSOINTI

Tässä luvussa kerron, miksi ja miten valitsin kehittämistyössä sekä tiedonkeruussa käyttämäni menetelmät. Avaan verkkokyselyn teoriaa ja sen tuomia mahdollisuuksia sekä ongelmakohtia. Kerron verkkohaastatteluni rakenteesta ja kyselyn kohderyhmästä sekä sen tavoittamisesta. Lisäksi avaun tutkimushaastattelun teoriaa. Kerron haastattelujen tuomista hyödyistä sekä ilmenneistä ongelmakohtista. Lopuksi kerron kuinka itse analysoin verkkokyselyn sekä haastatteluiden tulokset ja avaun analysointimenetelmien teoriaa.

5.1 Verkkokysely

Verkkokysely on nopea ja helppo. Vastaja saa kyselyn omaan sähköpostiinsa ja voi samalta istumalta halutessaan vastata kyselyyn. Se pysyy tallessa sähköpostissa myös myöhempään vastausajankohtaan. Kyselyn tuloksia on helppo käsitellä, sillä ne menevät suoraan samalle alustalle, josta niitä voi lajitella haluamallaan tavalla. (Valli, Aaltola 2015. 109-110) Kyselytutkimuksessa esitetään kysymyksiä vastaajalle lomakkeen avulla. Lomake toimii mittausvälineenä ja se soveltuu moneen eri käyttötarkoitukseen. (Vehkalahti 2014)

Verkkokyselyn avulla tehty aineistonkeruu vähentää työvaiheita ja antaa tällöin enemmän aikaa ja tilaa tehdä myös itse kehittämistyötä. Aineistoa ei tarvitse erikseen syöttää tai litteroida, kun se on valmiiksi sähköisessä muodossa. Vastaukset ovat juuri siinä muodossa, kuin miten niihin on vastattu. Näin aineiston syötöstä ja litteroinnista aiheutuvat lyöntivirheet tai vastaavat jäävät kokonaan pois ja aineisto on luotettavampi. (Valli, Aaltola 2015. 109-110)

Valikoin kyselyssäni kahdeksan kaupunkia eri puolilta Suomea mahdollisimman laajan kohderyhmän saavuttamiseksi. Kyselyn kohderyhmänä ovat valikoitujen kaupunkien alakoulujen opettajat, joista rajasin tilaajani toiveiden mukaisesti erityisesti 1.- 3. luokan opettajat. Koska valmista yhteystietolistaa haluamillani yhteystiedoilla ei ollut saatavilla, keräsin itse kyselyyn osallistuvien opettajien yhteystiedot kaupunkien omilta verkkosivuilta. Loin yhteystiedoille oman tiedoston, johon listasin kunnittain opettajien sähköpostiosoitteet. Listalta voi kätevästi hakea yhteystietoja verkkokyselyä sekä haastatteluja varten. Kysely lähti 664 peruskoulun opettajalle. Kaupungeiksi valikoituivat Turku, Kouvola, Kuopio, Pori, Kolari, Lappeenranta, Jyväskylä sekä Kokkola. Otin valinnoissani huomioon kaupungin sijainnin sekä asukasluvun. Tilaaja toivoi mahdollisimman monipuolista sekä puolueetonta vastaajakuntaa.

Verkkokyselyn avulla sain levitettyä kyselyä laajalle alueelle. Manuaalisesti vastauksien kerääminen olisi vienyt turhaa aikaa itse kehittämistyöltä. Lisäksi nettikyselyllä sain kerättyä monipuolista tietoa liittämällä kyselyyn kaikki tarvittavat kysymykset. Kun opettajat saavat omassa rauhassaan vastata kyselyyn, heillä on aikaa miettiä avoimia kysymyksiä ilman kiireen tuomaa painetta.

Eläinten oikeudet ja hyvinvointi perusopetuksessa - verkkokysely

Kysely (liite 1.) koostui 12 kysymyksestä, joista kaksi oli avoimia ja loput kymmenen monivalinta-kysymyksiä. Kyselyssä pyrin selvittämään, kuinka eläinten oikeudet ja hyvinvointi näkyy alakoulujen opetussuunnitelmassa, opetusmateriaaleissa, koulussa käydyissä keskusteluissa sekä oppilaiden ja opettajien asenteissa. Lisäksi pyrin selvittämään, onko opettajilla tarvetta toiminnallisille menetelmille eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskusteltaessa. Kyselyllä pyrin myös selvittämään, millaisia toiminnallisia menetelmiä kaivataan ja millainen toiminta koetaan kouluissa tarpeelliseksi. Kyselyn lopussa vastaajat saivat mahdollisuuden osallistua arvontaan, jossa voi voittaa palkinnoksi repun. Tarkoituksena oli houkutelua mahdollisimman paljon vastaajia kyselyyn.

Kyselyn saatekirjeessä lähetin linkin toiseen kyselyyn, jonka avulla vapaaehtoiset opettajat voivat ilmoittautua yksilöhaastatteluun. Tämä kysely sisälsi ainoastaan yhteystieto-lomakkeen.

SEY on useaan otteeseen tehnyt kyselyitä ja ongelmakohtaksi vastauksien keruussa on muodostunut puolueellisuus, sillä vastaajiksi ovat valikoituneet jo entuudestaan eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista kiinnostuneet ja opetusmateriaalia jo tilanneet opettajat. Tällä kertaa vastauksia pyrittiin keräämään mahdollisimman neutraalisti. Satunnaisesti valikoidulla vastaajilla pyrittiin minimoimaan puolueellisuutta ja saamaan ajankohtaista ja monipuolista tietoa.

5.2 Haastattelut

Verkkokyselyn ohessa pyysin opettajia osallistumaan henkilökohtaiseen haastatteluun (liite 2.), jossa tarkoituksena oli kerätä syventävää ja yksityiskohtaisempaa tietoa käsiteltävästä aiheesta. Vaikka kyselylomakkeella saa hyvän kokonaiskuvan tilanteesta, on lyhyeen kyselyyn mahdollista jättää vain rajalliset vastausvaihtoehdot. (Valli, Aaltola 2015. 109-110)

Haastattelun avulla voidaan kysyä laajempia kysymyksiä, saadaan täsmällisempiä vastauksia ja voidaan syventyä joihinkin ilmeneviin asioihin tarkemmin (Valli, Aaltola 2015. 109-110). Haastattelut tuovat konkreettisempia esimerkkejä siitä millaista tukea tai millaisia muutoksia opetuksen tueksi kaivataan. Opettajat voivat syventyä vastauksiinsa ja avoimet vastausvaihtoehdot eivät rajoita. Haastattelemalla voidaan selvittää yksityiskohtaisemmin toiminnallisten menetelmien käyttöä

opetuksessa ja sitä, millaiset toiminnalliset materiaalit opettaja kokee hyödyllisimmäksi alakoulu-
laisten kanssa toimiessa. Lisäksi opettaja toimii asiantuntijana omalle kohderyhmälleen.

Haastattelu on kätevä tapa kerätä tarkkaa, yksityiskohtaista tietoa halutusta aiheesta. Haastatelta-
vat, haastattelu menetelmät sekä kysymykset valitaan niin, että ne palvelevat tehokkaasti toivottua
tarkoitusta. Hyvin kerättyä, käsiteltyä sekä arkistoitua haastattelumateriaalia voidaan hyödyntää
vielä arkistoinnin jälkeenkin. (Hyvärinen, Nikander, Ruusuvuori 2017. 413-416)

On tärkeää myös ottaa huomioon haastateltavien vapaaehtoisuus sekä heidän oikeutensa oikean-
laiseen tietojen käsittelyyn. Haastateltavalla on oikeus tietää, miten henkilötietoja käsitellään,
missä yhteydessä ja mitä tarkoitusta varten haastattelu tehdään (Hyvärinen, Nikander, Ruusuvuori
2017. 413-416). Toin itse nämä asiat esille jo haastattelupyynnössä, joka lähti opettajille Eläinten
oikeudet ja hyvinvointi perusopetuksessa – verkkokyselyni ohessa.

Tutkimuksen aihe tulisi kertoa haastateltaville hyvin selkeästi sekä yksiselitteisesti. Haastateltava
suostuu haastateltavaksi annetun tiedon perusteella. Alkuun tulee kertoa haastattelijan yhteystie-
dot, tutkimuksen aihe sekä kehityskohde. Miten haastattelu toteutetaan: mikä on aika, paikka, kesto
sekä arkistointimenetelmät. On tarpeellista kertoa haastateltavalle, kuinka haastattelumateriaali
käsitellään sekä säilytetään. Kaikki tapahtuu luottamuksellisesti haastateltavan ehdoilla. Haastatel-
tavalta voidaan kysyä antaako hän kerätyn materiaalin mahdollisesti jatkokäyttöön. (Hyvärinen,
Nikander, Ruusuvuori 2017. 413-416) On myös haastattelun lopputuloksen kannalta hyödyllistä
kertoa haastateltavalle mihin tarkoitukseen haastattelu tulee, jotta haastateltava voi korostaa vas-
tauksissaan tiettyjä aihealueita.

Esimerkiksi tässä opinnäytetyössä oli hyödyllistä informoida haastateltavia kehitystyön tarkoituk-
sesta. Näin haastateltavat syvensivät haastattelussa mm. toiminnallisia menetelmiä sekä niiden
käyttöä kouluympäristössä.

Haastattelin kahta peruskoulun opettajaa. Toinen työskentelee Varsinais-Suomen alueella alakou-
lun erityisopettajana ja toimii työssään kaikkien alakoulun luokka-asteiden kanssa. Toinen opetta-
jista työskentelee 5. luokan opettajana Lapissa. Haastattelusta sain hyvän pohjan osallistavan toi-
minnan suunnitteluun ja kattavamman käsityksen siitä, millaisen kohderyhmän (1.-3. luokkalaiset)
kanssa olen tekemisissä.

Ennen haastattelua (liite 2.) pyysin haastateltavia pohtimaan syvällisemmin sitä, kuinka 1.- 3. luok-
kalaiset oppivat, mistä he ovat kiinnostuneita ja mitkä olisivat toimivia osallistamisen menetelmiä
tämän ikäryhmän kanssa.

Haastatteluista sain konkreettisia ideoita toiminnallisiin menetelmiin, hyviä vinkkejä siihen, kuinka suunnitella toiminnallista materiaalia, joka palvelee kohderyhmää (1.-3. luokkalaiset) heille sopivalla tavalla. Lisäksi sain tietoa siitä, kuinka järjestöt ja yhdistykset näkyvät koulun arjessa ja kuinka koulun ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyötä voitaisiin kehittää opetusmateriaalin näkyvyyden ja jakamisen osalta.

5.3 Aineiston analysointi

Verkkokysely lähti 664:lle alakoulun opettajalle, joista 25 vastasi kyselyyn. Yksi opettajista ei vastannut kaikkiin kysymyksiin, joten se saattaa näkyä puuttuvana tuloksena osassa vastauksissa.

Olen ottanut tulosten analysoinnissa huomioon sen, kuinka opettajan oma mielenkiinto eläinten oikeuksia ja hyvinvointia kohtaan on saattanut vaikuttaa kyselyn tuloksiin. Noin 90% vastaajista koki tärkeäksi ko. aiheesta keskustelemisen perusopetuksessa, josta voimme päätellä, että kyselyyn ei ole vastannut kovinkaan moni opettaja, jolle aihe olisi entuudestaan vieras.

Tutkimusmenetelmien käytössä ilmeni useita haasteita. 664:stä opettajasta kyselyyn vastasi kuitenkin vain 25 opettajaa. Yksilöhaastatteluun ei kyselyn avulla ilmoittautunut kukaan. Vähäinen vastausprosentti kyselyissä saattaa johtua siitä, että opettajat käyttävät pääsääntöisesti Wilmaa työsähköpostien sijaan, joten kysely ei saavuttanut kaikkia opettajia. Wilman käyttöön minulla ei ollut mahdollisuutta kyselyä tehdessä. Myös opinnäytetyön toteuttamisen aikaan vallinnut poikkeustila (covid-19) saattoi osaltaan vaikuttaa vastauksien määrään. Opettajien työnkuva muuttui radikaalisti opetuksen siirryttyä verkkoon, joten tästä aiheutuvat toimenpiteet ovat saattaneet lisätä opettajien työtaakkaa ja vähentää halukkuutta vastata verkkokyselyyn tai haastattelupyyntöön.

Kyselyllä keräämäni aineisto ei ole kovin suuri, mutta antaa silti mahdollisuuden sen kokonaisvaltaiseen tarkasteluun. Avoimet kysymykset tarjosivat opettajille mahdollisuuden antaa vinkkejä sekä toiveita toiminnalliseen opetusmateriaaliin ja niistä saikin hyvän pohjan kehittämisideoille. Opettajan ääni on tärkeää saada kuuluville, sillä kehittämistyön tarkoitus on tukea juurikin heitä työssään ja lisäksi he ovat parhaimpia antamaan neuvoja omalla alallaan.

Kyselyssä ilmenneitä kehittämiskohteita tulee peilata olemassa olevaan opetussuunnitelmaan ja sen perusteisiin. Opetussuunnitelma luo raamit opetuksessa käydylle keskustelulle ja oppimateriaalit tehdään opetussuunnitelmaan pohjautuen. Lisäksi havainnoin mitä tulee ottaa huomioon kohderyhmän (1.-3. luokkalaiset) ikätasoon liittyen.

Käytin toisena tutkimusmenetelmänä haastattelua. Sain haastateltavaksi kaksi alakoulun opettajaa. Haastattelu koostui 15:sta avoimesta kysymyksestä. Toinen haastatteluista käytiin videopuheluna ja toinen sähköpostin välityksellä.

Haastattelussa syvennyttiin erityisesti toiminnallisiin menetelmiin, niiden tehokkuuteen kohderyhmän kanssa toimiessa sekä ikätason huomioimiseen opetusta suunniteltaessa. Sain myös konkreettisia esimerkkejä, kuinka toiminnallisia menetelmiä voitaisiin hyödyntää eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskusteltaessa alakoulujen opetuksessa.

Avaan tulosten läpikäynnissä myös haastattelussa ilmenneitä vastauksia.

Reliaabelius ja validius

Tutkimusten analysoinnissa pyritään välttämään virheitä, mutta silti tulosten luotettavuus sekä pätevyys vaihtelevat. Tästä syystä tutkimuksissa arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta reliaabiliteetin sekä validiteetin avulla. Reliaabelius voidaan selittää esimerkiksi sillä, kun saadaan kyselyssä kaksi samaa tulosta tai samalta henkilöltä uudelleen kysyttäessä sama vastaus, jolloin voidaan todeta, että vastaus on luotettava. (Hirsijärvi, Remes, Sajavaara 1997. 231-233)

Validius tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata mitattavaa asiaa mahdollisimman todenmukaisesti. Kaikki menetelmät eivät aina tue täysin sitä todellisuutta, jonka kysyjä on kysymyksellään halunnut selvittää. Vastaaaja saattaa ymmärtää kysytyn kysymyksen eri tavalla kuin kysyjä. Jos saatuja vastauksia edelleen käsitellään vain kysyjän näkökulmasta, ei saadut tulokset vastaa todellisuutta (Hirsijärvi, Remes, Sajavaara 1997. 231-233). Tästä syystä on siis tärkeää tarkastella tuloksia sekä kysyjän että vastaajan näkökulmasta ja verrata niitä toisiinsa.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan tukea selostamalla käyty analysointiprosessi ja sen toteuttaminen mahdollisimman tarkasti. Kerrotaan aineiston keruussa vallinneista olosuhteista, aineistonkeruuseen käytetystä ajasta, haastattelujen kulusta ja mahdollisista häiriötekijöistä aineiston keruussa. (Hirsijärvi, Remes, Sajavaara 1997. 231-233)

5.4 Havainnointi aineiston analysoinnin tukena

Käytin verkkokyselyn sekä haastattelujen aineiston analysoinnin apuna havainnoimista ja muistiinpanoja. Muistiinpanojen tekeminen on eräänlaista esianalyysia. Kirjataan ylös tutkittavaan aiheeseen liittyviä relevantteja yksityiskohtia pitkin matkaa, jotta niitä voidaan myöhemmin tarkastella ja vertailla. Valikoituja muistiinpanoja voidaan tarkastella aihealueittain ja näin saadaan tietoa

siitä, mitkä aiheet ovat olleet tutkimuksen ja vastattavien kysymysten kannalta oleellisia. (Valli, Aaltola 2015. 156-159)

Valitusta aineiston analyysimenetelmästä huolimatta, on tärkeää pitää huoli siitä, että kaikki tutkimuksen kannalta oleellinen aineisto on käytetty analysoinnissa. Siksi on tärkeää tallentaa kaikki tutkimuksessa käsitelty aineisto huolellisesti. Aineiston analysoinnissa on myös tärkeää ottaa huomioon huolellinen kirjoitusasu, jotta lopputulos välittyy lukijalle niin kuin se on tarkoitettu. (Valli, Aaltola 2015. 156-159)

6 TULOKSET

Tässä luvussa kokoan opinnäytetyössä keräämäni ja analysoimani tulokset teemoittain. Kerron mitä asioita ilmeni tutkimuskysymyksiä selvitetessä ja kuinka kerättyä aineistoa voidaan hyödyntää jatkossa.

6.1 Keskustelu eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista on lisääntynyt

Koetut, nähdyt sekä kuullut asiat muokkaavat ajatusmaailmaamme. Se, miten näemme ympäröivän maailman, pohjautuu omiin asenteisiin ja motivaatioon. Mitä olemme lapsena oppineet esimerkiksi omilta vanhemmilta, saattaa vaikuttaa ajatteluun vielä aikuisenakin. (Riihinen 2019)

Sama pätee myös opetukseen. Vaikka opetussuunnitelmassa on määritelty opetuksen kulku ja sisältö, toteutustapa on täysin opettajien käsissä. Opettajien mielenkiinnonkohteet sekä omat agendat saattavat vaikuttaa opetuksen laatuun (Savolainen 2018) ja siksi on tärkeää selvittää millaiset asenteet eläinten oikeuksia ja hyvinvointia kohtaan opettajilla pääsääntöisesti on.

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenäni oli, miten eläinten oikeudet ja hyvinvointi näkyvät 1.-3.luokan opetuksessa. Opettajille suunnatussa verkkokyselyssä pyrin saamaan todenmukaisen vastauksen tutkimuskysymykseeni. Usean ko. aihetta tukevan kysymyksen avulla pyrin selvittämään mm. onko eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista käyty keskustelu lisääntynyt oppilaiden keskuudessa viimevuosina, kokevatko opettajat itse ko. aiheesta keskustelemisen tärkeäksi perusopetuksessa ja kuinka eläinten oikeudet ja hyvinvointi näkyvät perusopetuksen opetusmateriaaleissa (oppikirjat).

Kyselyssä 91,67% vastasi, että on tärkeää keskustella eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista kouluissa, kun taas kukaan ei vastannut sen olevan tarpeetonta. 8% vastaajista ei osannut sanoa omaa kantaansa. Tämä saattaa johtua siitä, että opettaja opettaa ainetta, jossa ei opetussuunnitelman mukaisesti tule käsitellä eläinten oikeuksia ja hyvinvointia.

	n	Prosentti
Kyllä	22	91,67%
En	0	0%
En osaa sanoa	2	8,33%

Kuinka tärkeäksi opettajat kokevat eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelemisen alakoulujen perusopetuksessa.

Myös haastateltava (H1) koki eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista puhumisen tärkeäksi perusopetuksessa. Keskustelua tarvitsee välillä herätellä, etenkin pienten lasten kanssa, mutta esimerkiksi kasvissyönnistä sekä ilmastonmuutoksen tuomista aiheista ollaan aiempaa tietoisempia. Eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskusteleminen on tärkeää, sillä keskustelemalla tuetaan lapsen oman eettisen ajattelun kehittymistä ja valinnanvapautta (H1).

Toinen haastateltavista opettajista koki eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelun perusopetuksessa tärkeäksi etenkin luontoa ja ympäristöä koskevissa asioissa. Lapissa työskennellessä näistä aiheista keskusteleminen on koko ajan läsnä (H2).

”Lapissa luonto on niin lähellä ja olennainen osa perheiden elämää, niin ne on aika luonnollisia keskustelunaiheita. Koen myös, että oppilaiden on tärkeää tiedostaa vaikkapa lihatuotantoon liittyviä ongelmia. Oppilaat ajattelevat eläimiä hyvin pitkälti joko lemmikkien kautta tai metsästys-harrastuksen kautta, niin on tärkeää vähän laajentaa arvostusta luonnon monimuotoisuutta kohtaan. (H2)”

Kyselyssä selvisi, että opettajat ovat huomanneet eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista käydyn keskustelun lisääntyneen oppilaiden keskuudessa viime vuosina. 25:stä opettajasta 13 on huomannut keskustelun lisääntyneen, kun taas 8 opettajaa vastaavasti ei ole huomannut keskustelun lisääntyneen. Vastanneista opettajista 3 ei osannut arvioida keskustelun lisääntymistä.

Eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista käytävä keskustelu kouluissa saattaa näkyä esimerkiksi oppilaiden kouluruokailu käytännöissä, oppimateriaalien kyseenalaistamisena tai tarkempana tutkailuna, lisääntyneenä keskusteluna niin luokassa kuin kavereiden keskuudessa tai aktiivisena ympäristön huomioimisena (H1).

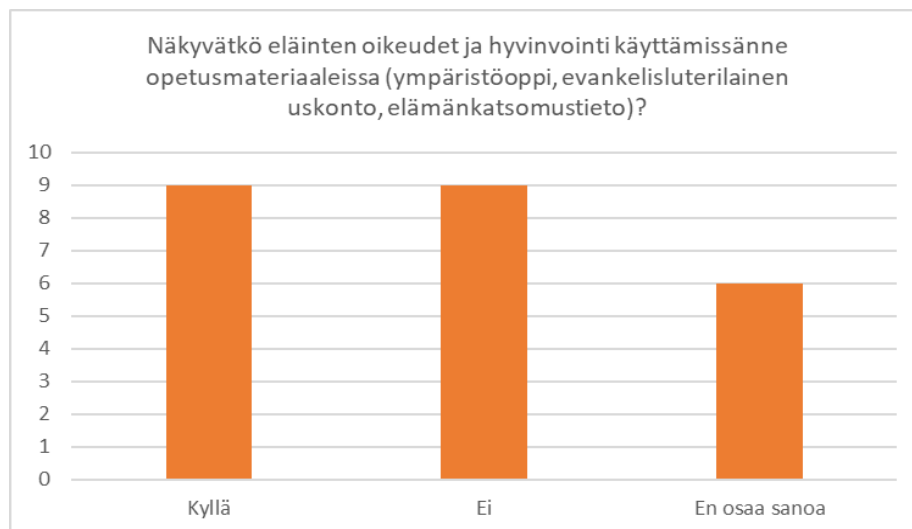
Toinen haastateltavista kertoi oppilaiden kiinnostuksen näkyvän erityisesti sosiaalisen median välityksellä. Erilaiset aiheita käsittelevät meemit ja piirustukset leviävät oppilaiden keskuudessa ja herättävät keskusteluja. Myös perhetausta näkyy voimakkaasti mielenkiinnonkohteissa. (H2)

Opettajat kokevat keskustelun lisääntyneen, mutta sen arvioiminen voi olla haastavaa.

6.2 Eläinten oikeudet ja hyvinvointi opetusmateriaaleissa

Vuonna 2016 uudistetun opetussuunnitelman mukaan eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista tulee keskustella määrättyissä oppiaineissa (opetushallitus, 2016). Kyselyssä pyrin selvittämään, näkyykö tämä muutos konkreettisesti käytössä olevissa opetusmateriaaleissa. Opetussuunnitelma luo raamit eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelemiseen ja opetusmateriaaleissa pohjataan eläinsuojelulakiin, jonka toteutumista opetuksella tavoitellaan.

Kyselyssä ilmeni, että tämän hetkiset opetusmateriaalit vastaavat opettajien mielestä kohtalaisesti opetussuunnitelmassa määriteltyjä kriteerejä eläinten oikeuksia ja hyvinvointia koskien.

	n	Prosentti
Kyllä	9	37,5%
Ei	9	37,5%
En osaa sanoa	6	25%

Haastatteluissa ilmeni, että opetusmateriaalit ovat osittain puutteellisia eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskusteltaessa. Oppimateriaaleissa ei kerrota faktoja, vaan esimerkiksi ruuantuotanto kuvataan kaunistellusti. Kirjoissa käytettävät kuvat antavat epärealistisen kuvan tuotantoeläinten oikeasta elinkaaresta ja siitä, kuinka niiden hyvinvoinnista todellisuudessa huolehditaan (H1). Tämä tukee myös aiempaa keskustelua oppimateriaalien puutteellisuudesta faktojen esittämisessä.

Kolmannen sektorin toimijat

SEY tuottaa itse opetusmateriaalia ja järjestää Eläinten viikko -temaviikkoa, jossa käytetään teemoittain vaihtuvaa materiaalia. Opettajat voivat tilata materiaalin maksutta oppilailleen suoraan SEY:lta. Myös muut eläinten hyvinvointiasioita toiminnassaan sivuavat toimijat (kuten WWF ja Animalia) tuottavat opetusmateriaalia kouluille. Kyselyssä pyrin myös selvittämään, kuinka muut toimijat näkyvät koulun arjessa ja onko opettajilla käytössä kolmannen sektorin toimijoiden opetusmateriaalia.

Ilmenneistä vastauksista voimme päätellä kuinka hyvin opettajat ovat tietoisia kolmannen sektorin opetusmateriaalien olemassa olost ja tarpeellisuudesta. Seuraavana taulukko opettajien vastauksista kysymykseen: Oletteko opetuksessanne käyttäneet eläinten oikeuksiin ja hyvinvointiin keskittyneiden järjestöjen tai toimijoiden tuottamaa opetusmateriaalia?

	n	Prosentti
Kyllä	14	58,33%
Ei	9	37,5%
En osaa sanoa	1	4,17%

Yli puolet vastanneista opettajista kertoi käyttäneensä erilaisten järjestöjen ja yhdistysten tuottamaa materiaalia eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelemisen tukena. On selvää, että tällainen materiaali on käytössä ja sille nähdään tarve.

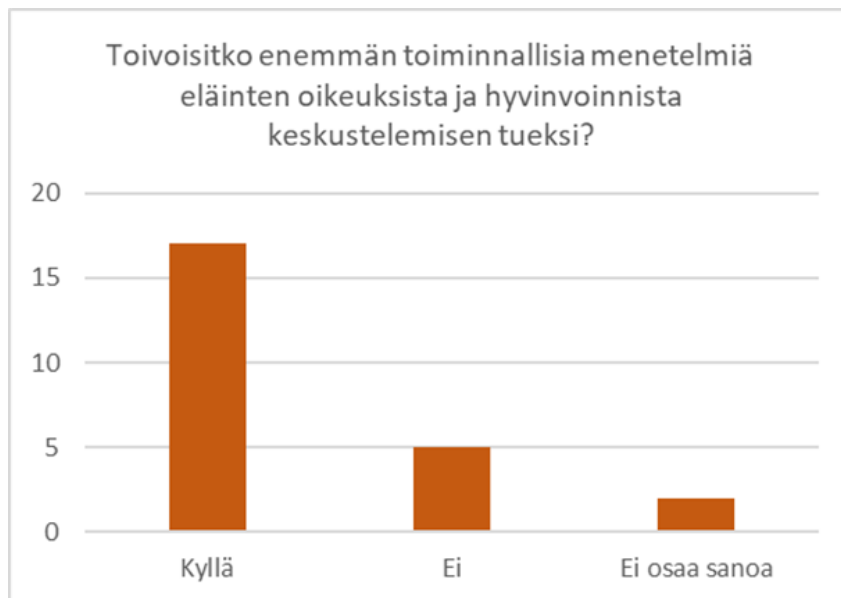
Haastatteluissa ilmeni, että kaikkialla ei olla tietoisia kolmannen sektorin toimijoiden tuottamasta opetusmateriaalista.

Kerron kehitysehdotuksissa, kuinka voimme tukea eläinten oikeuksiin ja hyvinvointiin keskittyneiden toimijoiden opetusmateriaalin käyttöönottoa. Lisäksi kerron, miten SEY voi toiminnallaan pitää huolen siitä, että opettajat ovat tietoisia heidän tuottamastaan opetusmateriaalista.

6.3 Toiminnalliset menetelmät opetuksen tukena

Opetussuunnitelma ohjaa käyttämään toiminnallisia menetelmiä opetuksen tukena (opetushallitus, 2014). Aktiivisella toiminnalla ja erilaisia osallistamisen keinoja käyttämällä voidaan herättää oppilaita keskusteluun ja samalla toiminnallisuus tukee oppimista. Pelit, leikit, draama ja kaikenlainen tekeminen auttaa käsittelemään vaikeitakin aiheita ja usein on helpompaa samaistua käsiteltävään aiheeseen leikin kautta. Erilaisilla roolileikeillä voi astua eläimen asemaan ja tämä tukee empatiakyvyn kehittymistä.

Kyselyssä pyrin selvittämään toiminnallisten menetelmien tarpeellisuutta eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelemisen tukena. Iso osa opettajista koki toiminnalliset menetelmät hyväksi työkaluksi lasten kanssa työskennellessä. 25:stä opettajasta 17 toivoi enemmän toiminnallisia materiaaleja eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelemisen tueksi. Seuraavana kaavio kyselyn tuloksista.

	n	Prosentti
Kyllä	17	70,84%
En	5	20,83%
En osaa sanoa	2	8,33%

Kyselyssä opettajat saivat avoimesti vastata, millaisia toiminnallisia menetelmiä he toivoisivat korostettavan opetusmateriaaleissa. On otettava huomioon oppilaiden ikätaso, sekä mahdollinen aktiivisuus. Useassa avoimessa vastauksessa oli toivottu erilaisia pelejä sekä leikkejä. Tämä saattaa johtua siitä, että kysely oli suunnattu pääosin 1.-3. luokka-asteen opettajille. Leikkiminen sekä korkea aktiivisuuden taso pelien muodossa on ominaista nuorille lapsille (MLL,2019).

Kyselyssä sekä haastatteluissa pyrin myös korostamaan sitä, millaisen toiminnallisen materiaalin kyselyyn vastannut opettaja itse kokee hyödylliseksi omassa työssään. Näin sain kohderyhmän kanssa työskenteleviltä tarkkaa ja hyödyllistä tietoa, jonka avulla voidaan kehittää toimivaa opetusmateriaalia, joka myös otetaan konkreettisesti käyttöön.

Yllä oleva ajatuskartta on kerätty opettajien avoimista vastauksista. Voin hyödyntää verkkokyselyllä sekä yksilöhaastatteluilla keräämääni materiaalia sellaisenaan kehittämisehdotuksissa. Poimin opettajien avoimista vastauksista kehitysehdotuksia sekä toiminnallisia menetelmiä, joiden pohjalta teen kehittämisehdotukset SEY:lle.

Haastatteluista keräämäni tiedon perusteella toiminnalliset menetelmät toimivat hyvänä tukena opetuksessa. Etenkin pienten lasten kanssa toimiessa on hyvä katkoa opetusta toiminnallisuudella oppilaiden aktivoimiseksi ja mielenkiinnon ylläpitämiseksi (H1). Toisessa haastatteluista toivottiin perinteisten pelien ja leikkien lisäksi eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelemista osaksi kaikkia oppianeita. Esimerkiksi matematiikan tunnilla voisi laskea kuinka paljon elintilaa jää broilerille ruuantuotannossa ja näin tuoda ruuantuotannon konkretia hienovaraisesti opetukseen (H1).

Kierrettävät toiminta pisteet ovat myös hyvä keino ylläpitää oppilaiden mielenkiintoa ja niissä voi hyödyntää useita eri toiminnallisia menetelmiä.

6.4 Ikätason ja taustan huomioiminen opetusmateriaalia kehitettäessä

Verkkokyselyssä ei niinkään keskitytty ikätasolle sopivaan materiaalin ja sen tuomiin haasteisiin, vaan ennemminkin käytännön toteutukseen. Koska opinnäytetyöni kannalta oli tärkeää selvittää millainen opetusmateriaali hyödyntää parhaiten 1.-3. luokka-asteen oppilaita oli tärkeää myös selvittää kuinka ottaa ikätasot parhaiten huomioon. Tämä tukee lapsen älyllistä sekä moraalista kasvua parhaalla mahdollisella tavalla.

Käytetyn materiaalin tulee olla helppoa ymmärtää, eikä se saa järkyttää. Kuvien käyttö tukee asian ymmärtämistä, mutta kuvat tulee valita ikätasolle sopiviksi (H1). On hyvä pyrkiä asettumaan toisen asemaan ja laajentaa omaa perspektiiviä. Lapsi näkee ja kokee asiat vielä eri tavalla kuin aikuinen. Lapsen ajattelu on konkreettista, eikä hän välttämättä ymmärrä kaikkea (MLL, 2019).

Käytetty materiaali ei saa toimia propagandana, vaan sen tulee palvella kaikkien tarpeita tasapuolisesti. Oppilaiden ikätason ja tarpeen mukaan olisi toivottavaa tehdä opetusmateriaalista kaksi versiota. Toinen versio suunnattu esimerkiksi 4.-6. luokan oppilaille ja helpotettu versio alemmille luokille (1.-3. luokka). (H1) Näin voimme varmistaa sen, että ikäryhmät otetaan tehokkaasti huomioon opetusmateriaalissa. Opettaja voi itse arvioida oman ryhmänsä tarpeen ja valita joko normaalin, tai helpotetun version toiminnallisesta materiaalista.

Haastatteluissa ilmeni, että perhetaustalla, uskonnolla ja opituilla asenteilla on suuri merkitys opetuksessa ja ne tulee ottaa huomioon materiaalia suunniteltaessa (H1). Myös alueellisia eroja saattaa löytyä (H2).

Oppilaan uskontotaustan huomioiminen on tärkeää sillä, joidenkin uskontojen näkemykset eroavat huomattavasti Suomessa opetettavan evankelisluterilaisen uskonnon kanssa. On hyvä selvittää millaisista asioista ei ole soveliasta puhua, jos yleisössä tiedetään olevan toiseen uskontoon kuuluvia oppilaita (H1).

Lisäksi on tärkeää muistaa se, että aika on kouluissa rajallista. Usein yhden aiheen käsittelemiseen on varattu yksi oppitunti, eli 45 minuuttia. Vaikka opettajat voivatkin itse materiaalia käyttäessään jatkaa seuraavalle tunnille, niin on toivottavaa, että tuotettu materiaali on lyhyt ja ytimekäs.

7 YHTEENVETO

Tässä luvussa kerron ensin tutkimuksestani ilmenneet johtopäätökset. Sen jälkeen esittelen SEY:lle tuottamani kehitysehdotukset ja kerron tilaajan kommentit valmistuneesta työstäni sekä opinnäytetyöni kulusta.

7.1 Johtopäätökset

Verkkokyselystä ja haastatteluista saaduista tuloksista voidaan tulla siihen johtopäätökseen, että eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelun on huomattu lisääntyneen alakouluissa jonkin verran viime vuosina.

Vaikka eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskusteleminen lisättiin opetussuunnitelmaan vuonna 2016, tämä lisäys ei ole konkreettisesti näkynyt kaikissa oppimateriaaleissa. Siksi asiasta valveutuneet opettajat kokevat ko. aiheesta keskustelemisen tärkeäksi ja toivovat opetuksen tueksi lisää opetusmateriaalia.

Eläinten oikeuksiin ja hyvinvointiin keskittyneiden toimijoiden materiaalia käytetään osittain alakouluissa, mutta niiden olemassaolon toivotaan olevan näkyvämpää. Kolmannen sektorin toimijoiden näkyvyyttä opetusmateriaalien tuottajana tulee tukea. Tiedonkulku koulun ja toimijoiden välillä tulisi olla sujuvaa. Tässä voidaan hyödyntää erilaisia kanavia, kuten järjestöjen ja yhdistysten omia verkkosivuja tai sosiaalista mediaa.

Tarve eläinten oikeuksiin ja hyvinvointiin keskittyneiden toimijoiden tuottamalle opetusmateriaalille on selkeä, sillä osa oppimateriaaleista voi antaa vääristyneen kuvan esimerkiksi eläintuotannosta. Aiheeseen perehtyneisyys sekä ammatillinen osaaminen tukee tuotettavan opetusmateriaalin todenmukaisuutta.

Opetuksessa tulee valinnanvapauden tukemiseksi käyttää faktoja. Kuitenkin niin, että se on pienelle oppilaalle (1.-3. luokka-aste) helppoa ymmärtää.

Toiminnalliset materiaalit ja toiminnallisten menetelmien käyttö koetaan hyödylliseksi työvälineeksi pienten oppilaiden kanssa työskennellessä. Toiminnallisuus tukee opetusta ja herättää mielenkiintoa. Se katkaisee opetuksen arkea ja herättää keskusteluille. Erilaisten pelien, leikkien ja draaman avulla voidaan ottaa esille herkkiäkin asioita niin, että pienikin lapsi voi niitä ymmärtää.

Alakouluille suunnattua opetusmateriaalia kehitettäessä tulee ottaa huomioon toiminnan laatu. Lapsi ymmärtää asiat konkreettisesti (MLL 2017), eikä osaa lukea piilomerkityksiä. Ikätasolle suunnattu oikeanlainen opetusmateriaali tukee lapsen moraalista kasvua sekä valinnan vapautta, mutta

ei kuitenkaan luo turhaa stressiä (Riihinen 2019). Perhe-, kulttuuri- ja uskontotaustat tulee myös ottaa huomioon tasavertaisuuden toteutumiseksi.

7.2 Kehitysehdotukset

Seuraavaksi esittelen opinnäytetyöni tuloksena kokoamani kehitysehdotukset. Tein tilaajalleni SEY:lle erillisen dokumentin verkkokyselystä sekä haastattelusta ilmenneistä kehityskohteista, jotka käsittelevät eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista käydyn keskustelun tukemista perusopetuksessa. Kehitysehdotuksissani pyrin kertomaan mahdollisimman lyhyesti sekä informatiivisesti ilmenneistä kehityskohteista. Kun teksti ei ole liian pitkä, mielenkiinto pysyy paremmin ja luetut asiat on helpompi sisäistää. Käytin apuna myös värejä, kuvia ja kaavioita mielenkiinnon herättämiseksi. Teemat ovat näin myös selkeämmin havaittavissa.

Lisäksi kokosin tilaajalleni verkkokyselystä saamani tulokset ja litteroin haastattelun, jotta he voivat hyödyntää tutkimustuloksia omassa toiminnassaan

Aion jatkossa hyödyntää keräämääni materiaalia tekemällä SEYn verkkosivuille konkreettisen toiminnallisen oppitunnin, jonka opettajat voivat sieltä halutessaan ladata ja ottaa käyttöön. Käytän opinnäytetyössä keräämääni tietoa sekä toiminnallisista menetelmistä kokoamaani ajatuskarttaa apuna menetelmiä valitessa. Pyrin tarjoamaan opettajille heidän toivomaansa materiaalia, jotta se otettaisiin käyttöön alakouluissa. Näin SEY voi tukea eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista käytävää keskustelua perusopetuksessa.

SEY voi käyttää keräämiäni kehitysehdotuksia pohjana tulevan opetusmateriaalin suunnittelemisessa. Tutkimustyössäni ilmenneitä toiveita toiminnallisista menetelmistä voi käyttää sellaisenaan materiaalia suunniteltaessa ja näin se palvelee opettajia tehokkaasti. He voivat hyödyntää keräämääni tietoa kolmannen sektorin toimijoiden roolista peruskouluissa ja tehdä jatkotoimenpiteitä tiedonkulun ja näkyvyyden tukemiseksi.

Tutkimustyössä keräämääni sähköpostilistaa opettajien yhteystiedoista voidaan hyödyntää toiminnallisen materiaalin levittämiseen. Listalla olleet opettajat ovat voineet itse vaikuttaa materiaali sisältöön, joten tuotettu opetusmateriaali on heidän tarpeisiinsa räätälöityä.

Tämän opinnäytetyön innoittamana tulisi seuraavaksi selvittää kuinka saada koulujen oppimateriaaleihin eläinten oikeudet ja hyvinvointi näkyvämmäksi. Opinnäytetyöni tuloksien perusteella koulujen käyttämä opetusmateriaali (oppikirjat) on osittain puutteellista ja epärealistista eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskusteltaessa. Toinen haastateltavista (H1) toivoi eläinten oikeuksia

ja hyvinvointia osaksi useaa oppiainetta. Tämä voitaisiin mahdollistaa kehittämällä koulujen oppikirjoja tuomalla eläinten oikeudet ja hyvinvointi osaksi opetuksen arkea.

Vaikka kolmannen sektorin toimijat tuottavat opetusmateriaalia ko. aiheesta, niin eläinten oikeuksien ja hyvinvoinnin näkyminen kaikessa koulujen käyttämässä opetusmateriaalissa saattaisi tukea aiheen puheeksi ottamista. Kun eläinten oikeudet ja hyvinvointi tulee oppikirjan sivulla vastaan, on opettajan helpompi ottaa aihe puheeksi. Samalla se toimii myös muistuttajana. Kaikille opettajille eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista puhuminen ei ole välttämättä itsestään selvyyttä, ellei se tule aktiivisesti vastaan koulujen opetussuunnitelmassa. Tämän hetkistä käytössä olevaa opetusmateriaalia suunnitellaan opetussuunnitelman mukaisesti, mutta opinnäytetyössä tekemieni havaintojen perusteella eläinten oikeudet ja hyvinvointi eivät näy vielä kaikissa koulujen käyttämässä oppimateriaaleissa.

Kehittämisehdotukset SEY Suomen eläinsuojelu ry:lle

Mitä ottaa huomioon, kun kohderyhmänä toimii alakouluikäiset (erityisesti 1.-3.luokalaiset)

- Tuotettu materiaali on yksinkertaista ja helppoa ymmärtää -> pyritään keskustelemaan faktoista luomatta stressiä lapselle
- Kuvien käyttö keskustelun tukena tärkeää
- Otetaan huomioon mahdolliset kulttuurierot, uskonto ja perhetausta
- Huomioidaan oppitunnin aikaraja 45 minuuttia

Miten tukea opetusmateriaalin käyttöönottoa kouluissa

- Tehdään koulujen kanssa käytävä yhteistyö mahdollisimman näkyväksi
- Sosiaalisen median käyttö -> mainostetaan mm. eläinten viikkoa aktiivisesti opettajien käyttämiin Facebook-ryhmiin
- Tuotetaan verkosta ladattavaa opetusmateriaalia
- Varmistetaan, että tarjolla oleva opetusmateriaali näkyy myös yhdistyksen omilla verkkosivuilla ja on helpposti löydettävissä
- Tuotetaan materiaalia, jonka käyttö ei vie liikaa aikaa -> oppitunti kestää 45 minuuttia

Millaista toiminnallista materiaalia voidaan hyödyntää alakoulujen opetuksessa:

Pelit

- Tietovisat (mm. Kahoot)
- Lautapelit (mm Muistipeli, kuvakorttien käyttö)
- Ulkopelit -> hyödynnetään pelivälineitä
- Sisäpelit

Leikit

- Sisäleikit
- Ulkoleikit
- Roolileikit

Kädentaidot

- Luonnon ja ympäristön hyödyntäminen
- Ekologisuus -> kierrätysmateriaalien käyttö
- Piirtäminen ja maalaaminen
- Värityskuvat

Draama

- Roolit -> empatiakyky
- Nukketeatteri
- Teatteriesitykset
- Draamaleikit

Digitaalinen materiaali

- Sovellukset
- Videot (dokumentit)
- Ladattava opetusmateriaali

7.3 Lopuksi

Kävin tilaajani kanssa loppukeskustelun, jossa kävimme läpi valmiin opinnäytetyöni sekä opinnäytetyöhöni kuuluneen tutkimustyön. Tilaaja oli tyytyväinen tekemääni opinnäytetyöhön. Tilaaja kertoi opinnäytetyöni tulleen juuri sopivaan tilanteeseen järjestön toiminnan kannalta. He olivat asettaneet yhdeksi toimintavuoden tavoitteekseen selvittää, kuinka eläinten oikeudet ja hyvinvointi näkyvät peruskoulujen opetuksessa uuden opetussuunnitelman myötä. Opinnäytetyöni oli tärkeä lisäresurssi selvityksessä. Opinnäytetyöstä saatu tieto vahvisti monin paikoin ennako-oletuksia opettajien kokemuksesta eläinsuojeluasioiden suhteen.

Valmis opinnäytetyö oli hyvä johdatus aiheeseen (eläinten oikeudet ja hyvinvointi perusopetuksessa) ja he voivat käyttää sitä uuden nuorisotyönkoordinaattorinsa perehdyttämiseen, sillä opinnäytetyöni aihe liittyy vahvasti hänen tulevaan työnkuvaansa. Tilaaja sai uusia näkökulmia opetusmateriaalien kehittämiseen ja arvokasta tietoa tämän hetkisestä tilanteesta eläinten oikeuksien ja hyvinvoinnin näkyvyydestä perusopetuksessa.

Opinnäytetyö osana yhteisöpedagogin ammatillisuutta

Kun opinnäytetyö tuli ajankohtaiseksi syksyllä 2019, aloitin opinnäytetyöprosessin miettimällä, millaisen opinnäytetyön haluaisin tehdä. Mietin mikä on minulle tärkeää ja mikä tukisi omaa ammatillista kehittymistäni. Olin yhteydessä useaan järjestöön, jonka tavoitteena on edistää minulle tärkeitä asioita. Lopulta sopiva tilaaja löytyi. Olin iloinen päästessäni vaikuttamaan tärkeisiin asioihin ja kehittämään toimintaa, joka tukee eläinten oikeuksia ja hyvinvointia.

Yhteisöpedagogina voin käyttää ammattitaitoani verkostoitumalla alan toimijoiden kanssa, tekemällä tutkivaa kehittämistyötä ja tuottamalla toimivaa materiaalia, jossa otetaan huomioon sen tasavertaisuus, monipuolisuus ja saavutettavuus. Ammatillisesta ohjaustyöstä on hyötyä, kun kehitetään toiminnallista materiaalia, jonka tarkoituksena on palvella tavoitettaan. Yhteisöpedagogina osaan ottaa huomioon kohderyhmät ja niiden tarpeet ja toimia niiden mukaisesti. Tämä näkyi konkreettisesti myös opinnäytetyöprosessissa.

Järjestömaailmassa toimiessa on tärkeää osata työskennellä itsenäisesti. Tiedonhaku ja asiallisen tekstin tuottaminen on osana ammattitaitoa ja opinnäytetyössä kehitetään niitä molempia. Lisäksi tutkimustyössä hyödynnetään erilaisia tutkimusmenetelmiä ja analysoidaan tuloksia.

LÄHTEET

- Eläinten Hyvinvointikeskus. Eläinten hyvinvoinnin määritelmä. Viitattu 16.4.2020 <https://www.elaintieto.fi/elainten-hyvinvointi/elainten-hyvinvoinnin-maaritelma/>
- Eläinten Hyvinvointikeskus 2016. Eläinten hyvinvointi Suomessa, kansallinen eläinten hyvinvointiraportti 2. Helsinki: Eläinten Hyvinvointikeskus
- Hirsijärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja Kirjoita. Hämeenlinna: Tekijä ja Kirjayhtymä Oy
- Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja Tallinna: Tallinna Raamatutrukikoja OU
- Kasurinen, Riina 2015. Eläinten hyvinvointi ensi kertaa peruskoulun opetussuunnitelmaan – taustalla huoli lasten ja luonnon suhteesta. Artikkel. Yle. Viitattu 20.2.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-8024335>
- Kivelä, Mai & Lahtinen, Veikka & Uotila, Laura 2017. Uusi Eläinlaki. Helsinki: Into Kustannus Oy
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2017. 9-7 vuotiaan älyllinen kehitys. Artikkel. MLL. Viitattu 23.3.2020 <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/7-9-v/7-9-vuotiaan-alyllinen-kehitys/>
- Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Next Print Oy
- Riihinen, Eleonoora 2019. Lastenkirjojen kuva eläimistä on vääristynyt eikä moni aikuinenkaan halua ajatella, mistä liha tulee, sanovat tutkijat – Miten ruoantuotannosta kannattaisi kertoa lapsille? Artikkel. Helsingin Sanomat. Viitattu 4.3.2020 <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006340100.html>
- Savolainen, Fia-Maria 2018. Toiminnallinen opetus opettajan arjessa, Kasvatustieteiden pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen Yliopisto.
- SEY Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto 2016. Eläinsuojelu ja eläinten oikeudet opetuksessa
- Tuomivaara, Salla 2008. Mitä tehdä eläimille? Helsinki: Vihreä Lanka Oy
- Turku 2020. Lapsen psyykinen kehitys ikävuosina 7-11. Verkkojulkaisu. Viitattu 3.3.2020 https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/lapsen_psykinen_kehitys_ikavuosina_7-11.pdf

Valli, Raine & Aaltola, Juhani 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 -Metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus

Vehkalahti, Kimmo, Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät Kimmo Vehkalahti ja Oy Finn Lectura Ab 2014

Yle 2019. Saako kanan tappaa, tiikerin vangita ja lehmän kasvattaa lypsettäväksi? Tutkijat kaipaavat eettistä keskustelua eläimistä peruskouluihin. Artikkel. Yle. Viitattu 3.4.2020 <https://yle.fi/uutiset/3-11020657>

HAASTATTELUT

Kaikki haastattelut toteutti Emmi Samsten.

Tanja Ekko, Erityisluokanopettaja. 9.4.2020 Varsinais-Suomi (H1)

Haastateltava 2, luokanopettaja. 15.4.2020 Rovaniemi (H2)

Liite 1, Eläinten oikeudet ja hyvinvointi perusopetuksessa -verkkokysely

Eläinten oikeudet ja hyvinvointi perusopetuksessa

1. Kuinka monta vuotta olet työskennellyt opettajana peruskoulussa?

- alle vuoden
- 1-5 vuotta
- 6-15 vuotta
- yli 15 vuotta

2. Minkä vuosiluokan oppilaiden kanssa työskentelet?

- 1.-3. luokan
- 4.-6. luokan
- 7.-9. luokan
- Muu, mikä?

3. Millä alueella työskentelet opetustyössä?

- Etelä-Karjala
- Etelä-Pohjanmaa
- Etelä-Savo
- Kainuu
- Kanta-Häme
- Keski-Pohjanmaa
- Keski-Suomi
- Kymenlaakso
- Lappi
- Pirkanmaa
- Pohjanmaa
- Pohjois-Karjala
- Pohjois-Pohjanmaa
- Pohjois-Savo

- Päijät-Häme
- Satakunta
- Uusimaa
- Varsinais-Suomi

4. Ajankohtaiset aiheet, kuten ilmastonmuutos ja luonnon katastrofit, ovat aktivoineet ihmisiä keskustelemaan ympäristön- sekä eläinten hyvinvoinnista aiempaa enemmän. Onko mielestänne eläinten oikeuksista sekä hyvinvoinnista keskusteleminen ja/tai mielenkiinto aihetta kohtaan lisääntynyt oppilaiden keskuudessa viime vuosina?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

5. Koetko eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelemisen tärkeäksi perusopetuksessa?

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

6. Vuodesta 2016 alkaen eläinten oikeudet ja hyvinvointi ovat kuuluneet opetussuunnitelman perusteisiin määrätyissä oppiaineissa (ympäristöoppi, elämäkatsomustieto, evankelisluterilainen uskonto, biologia). Näkyykö tämä muutos mielestäsi aktiivisesti omassa ja/tai koulunne opetuksessa?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

7. Myös eettinen pohdinta ja vastuullisuus sisältyvät usean oppiaineen tavoitteisiin. Vastaavatko nykyiset opetusmateriaalit mielestäsi näitä sisältöjä, ja mahdollistavat eettisen keskustelun virittämisen peruskouluissa eläinten oikeuksiin ja hyvinvointiin liittyen?

- Kyllä
- Ei

En osaa sanoa

8. Oletteko opetuksessanne käyttäneet eläinten oikeuksiin ja hyvinvointiin keskittyneiden järjestöjen tai toimijoiden tuottamaa opetusmateriaalia?

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

9. Koetteko eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista käsittelevän materiaalin olevan helposti saatavilla?

- Kyllä
 En
 En osaa sanoa

10. Millainen materiaali ja sisältö edesauttaisi eläinten oikeuksien ja hyvinvoinnin käsittelyä peruskouluissa?

11. Toivoisitteko enemmän toiminnallisia menetelmiä eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelemisen tueksi?

- Kyllä
 En
 En osaa sanoa

12. Millaisia toiminnallisia menetelmiä toivoisit opetuksen tueksi? (esimerkiksi pelit, leikit, kädentaidot, teatteri tms.)

--

13. Kiitos osallistumisestasi! Mikäli haluat osallistua Känken-repun arvontaan, jätä tähän yhteystietosi (nimi, sähköposti, puhelinnumero). Reppu arvotaan kyselyyn osallistuneiden kesken ja voittajalle ilmoitetaan henkilökohtaisesti. Yhteystietoja ei yhdistetä vastauksiin eikä niitä käytetä muihin tarkoituksiin. Onnea arvontaan!

Liite 2, Tutkimushaastattelu

Eläinten oikeudet ja hyvinvointi perusopetuksessa -haastattelu

1. Kuinka monta vuotta olet työskennellyt opettajana peruskoulussa?
2. Minkä vuosiluokan oppilaiden kanssa työskentelet tällä hetkellä?
3. Missä kaupungissa työskentelet tällä hetkellä?
4. Ajankohtaiset aiheet, kuten ilmastonmuutos ja luonnon katastrofit, ovat aktivoineet ihmisiä keskustelemaan ympäristön- sekä eläinten hyvinvoinnista aiempaa enemmän. Onko mielestänne eläinten oikeuksista sekä hyvinvoinnista keskusteleminen ja/tai mielenkiinto aihetta kohtaan lisääntynyt oppilaiden keskuudessa viime vuosina?
5. Miten keskustelun lisääntyminen näkyy konkreettisesti? (jos vastasit edelliseen kieltävästi, voit jättää tämän tyhjäksi)
6. Koetko itse eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelemisen tärkeäksi perusopetuksessa? Miksi?
7. Vuodesta 2016 alkaen eläinten oikeudet ja hyvinvointi ovat kuuluneet opetussuunnitelman perusteisiin määrättyissä oppiaineissa (ympäristöoppi, elämänkatsomustieto, evankelisluterilainen uskonto, biologia). Näkyykö tämä muutos mielestäsi aktiivisesti omassa ja/tai koulunne opetuksessa?
8. Myös eettinen pohdinta ja vastuullisuus sisältyvät usean oppiaineen tavoitteisiin. Vastaavatko nykyiset opetusmateriaalit mielestäsi näitä sisältöjä, ja mahdollistavat eettisen keskustelun virittämisen peruskouluissa eläinten oikeuksiin ja hyvinvointiin liittyen?

9. Oletko havainnut nykyisessä opetusmateriaalissa ongelmakohtia, jotka saattavat aiheuttaa esimerkiksi vääristynyttä kuvaa ruuantuotannosta tai eläinten hyvinvoinnin ylläpitämisestä?
10. Oletteko opetuksessanne käyttäneet eläinten oikeuksiin ja hyvinvointiin keskittyneiden järjestöjen tai toimijoiden tuottamaa opetusmateriaalia?
11. Koetteko eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista käsittelevän materiaalin olevan helposti saatavilla?
12. Onko koulunne osallistunut SEYn järjestämään Eläinten Viikko -teemaviikkoon?
13. Millaisia toiminnallisia menetelmiä koulussanne käytetään ja mitkä todetaan tehokkaimmaksi oppilaiden keskuudessa? (pelit, leikit, kädentaidot, draama, digitaalinen materiaali yms.)
14. Millaisen toiminnallisen materiaalin uskoisit olevan tehokkainta eläinten oikeuksista ja hyvinvoinnista keskustelemisen tueksi lasten kanssa?
15. Mitä asioita tulee ottaa huomioon, kun keskustellaan eläimiin liittyvästä etiikasta lasten kanssa?